استشاره

نومرو ١٦ — پنجشنبه — ١ كانون ثانى ١٣٢٤

مملكتمزده اجنبى پوسته‌خانه‌لرى

« استشاره » نك برنجى نسخه‌سنده مسلكى تعيين واعلان اولنديغى صره‌ده حقوق وسياسياته دائر موجود وتحدث ايده‌يله‌جك اولان مسائلى موضوع بحث ايليه‌جكى افاده اولنمشيدى. « استشاره » وعدنده صادق قاله‌رق اوچ آيدن برو خيلى مقالات مهمه نشر ايلدى [*].

بو كونده « استشاره » يى مطالعه وتعقيب بيوران بعض مبعوثان طرفندن محرر عاجزه اظهار اولنان ارزويه امتثالاً مملكتمزده‌كى اجنبى پوسته‌خانه‌لرينه دائر معلومات، ايضاحات، تدقيقات ومطالعات آتيه‌يى نشره مسارعت ايديبورم.

ممالك عثمانيه‌ده اجنبى پوسته‌لرى مسأله‌سى مسائل حاضره‌نك پك مهملرندندر. بلغارستانك اعلان استقلالى وبوسنه وهرسكك آوستريايه الحاقى اوزرينه بالقان شبه جزيره‌سنده دكيشن احوالى ــ طوغريدن طوغرىيه علاقه‌دار اولانلر طرفندن برر صورت مرضيه‌يه اقتران ايتديرلدكدن صوكره ــ قطعياً تنظيم، تقرير وتصديق ايتمك اوزره عقدى تصميم ايديلان قونفرانسك فهرس مذاكراتنه بو مسأله داخل اولديغى كبى آوستريا ايله باشلامق اوزره بولنان مذاكره‌نك موضوعلرندن برينى تشكيل ايتمكده‌در.

---

[*] حاكميت مليه، مركزيت وعدم مركزيت اصوللرى (نومرو ١)، مسئوليت وحقوق وكلا (نومرو ٢و٨)، اصول مبعوثيت (نومرو ٢ ٣و٤)، طرزجديد حكومتله وظائفى (نومرو ٣و٨)، مجلس مبعوثانك اصول تشكل ووظائفى (نومرو ٥)، بوغازلر مسأله‌سى، عثمانلى استقراضلرى (نومرو ٨، ٩ و١٠)، بلغارلرك احوال مدنيهٔ حاضره‌سى وبلغارستان مكتوبلرى (نومرو ٨، ٩ و١٢)، اوروپادن متخصص جلبى (نومرو ١٠)، حكومت بالوكاله ومبعوثلر (نومرو ١٢)، قانون اساسيمز نصل اصلاح اولنمالى (نومرو ١٣، ١٤ و ١٥)، الخ. الخ.

یکانه وجسیم بر اثر تألیف ایدرجه‌سنه «استشاره»ده تحریرینه سعی ایتمکده اولدیغم امتیازات عتیقهٔ اجانب فرانسزلردن ابتدا ایلدیکی مثللو اجنبی پوسته‌لرینی مملکتمزده باشلاتان، تکثرینه سبب اولان‌ده آوستریالیلردر. فرانسه، انکلتره وروسیه ایله مناسبات تاریخیه‌مزی تفرعاتنه قدر تخطر ایلدیکم حالده کمال امنیتله دیرمکه بزه آوستریا درجه‌سنده فنالق ایتمش هیچ بر دولت یوقدر. زیده طوروق معاهده‌سی ــ که دور انحطاط وادبارمزه پك آشکار مبدأ اولان احمداول‌زمانده نمچه ایله امضالانمشدر ــ شوکت ملیه‌مزه تأثیری ازاله اولنه‌میان ایلك ضربه واقبالمزه اقتحامی میسراولمیان ایلك مانعه‌در. مورخ‌مشهور «حامر» پك طوغری سویلر: آوستریا ایله مناسباتمزده اوغرادیغمز نیجه مصائبك اصل منشأنی، منبع اولنی قارلوفجه معاهده‌سنده (۱۱۰۰ ــ ۱۶۹۹) دکل، زیده‌طوروقده (۱۰۱۷ ــ ۱۶۰۶) آرامالیدر. مملکتمزده اجنبی پوسته‌لرینك موجودیتی حقه مقارن کوسترمك اوزره ایلرو سوروان دلائلك اصلی و ایلکی دخی بنه آوستریالیلرله عقد ایتدیکمز و علاقه‌دارانك یایغره‌لری قارشوسنده سوء تفسیر اولندیغنی اکلاتمدیغمز بر «بزوروفجه» معاهده‌سیدر.

عبدالحمیدثانی من‌جهة پك موفق وطالعلی برپادشاهدر. ۱۰ تموزتاریخندن صوکره دخی برحیات قالدقلری مدتجه امثالی مثللو نامللرینه نسبتله موسوم اولدجق اولان دورك تاریخ مذکوردن کری‌یه طوغری یعنی ۹۳ سنه‌سنه قدر قسمنده حکومت مستبده پوسته‌خانه‌لرمزده و پوسته‌لرمزك وسائط ضروریه‌سنده تنظیمات وترقیات وجوده کتیره‌مدی. بالعکس پوسته‌خانه‌لرمزی برر معمل خباثت درکه‌سنه ایندیردی. مملکتمزك موقع جغرافیه‌سنه نظراً پوسته نقلیاتنده بزجه اقدم وسائط اولان مراکب بحریه نامنه موجود بش‌اون چوروك کمی اول‌باول خرسزلق انتریقه‌لرینه وسیله اولوردی. بعده ترخیصلرنی اختلال ایله ایدینمك مجبوریتنده‌قالان افرادمستبدله‌نك؛ مخاطرات خارجیه‌یه قارشو طورمقدن‌زیاده[*]

---

[*] روسیه حدودنده‌کی دردنجی اردونك نواقصی، نقائصی تعداد ایله بیتمیور. دردنجی و بشنجی اردولرده دخی کلی نقصان موجود در. هله ایکنجی اردو بلغار

ایلك شراره‌لری استبداد اوجاغندن آلان داخلی یانغینلری سوندیرمك ایچون سنه‌نك هرموسمنده أوندن، تارله‌سندن چیکلوب آلنان قرعه وردیف افرادینك؛ بیکلرله احرار امتك وبرده کندی عالملرنده کندی جنسلرندن تکمه بیین بعض خفیه‌لرك نقلنه بو کیلر آنجق یتیشه‌بیلیردی. آنك ایچون بو دور منخوسده اجنبی پوسته‌لرینی قالدیرمق متعسر حتی مضر ایدی. هر نه وقت حکومت شونلرك الغاسنی منسوب اولدقلری سفارتلره تکلیف ایتسه رد ایله مقابله کورور، «پوسته‌لرکزی اصلاح ایدیکز، صوکره دوشونورز» جواب متحد ومطردینی آلیر وبو جواب سفرادن کیمنك آغزندن پك آجی استهزا ایله چیقار کیمندن پك زیاده شدت وحدت ایله آتلمش بولنوردی. نته‌کیم عناصر حیاتیه‌سنی باشلیجه مملکتمزده بولان لوئید قومپانیه‌سی واپورلرینك پوسته نقلیاتنجه موقعلری دیکر سیر سفائن شرکتلرینککندن پك یوکسك وچکرکه استیلاسنه بکزر بر صورتده مملکتمزه اوشوشن آوستریا پوسته مأمورلرینك خدمتلری امثالنه قیاس قبول ایتمز درجه‌ده مهم ومثمر اولدیغندن مصارف جسیمه‌سنی بزده‌کی پوسته شعبه‌لرینك واردات عظیمه‌سیله اورتو ویرن آوستریا ومجارستان سفارتی حکومتك بو تکلیفلری مواجهه‌سنده دیکرلرندن چوق فضله قبارير، آتش‌پوسکورووردی. و او ناموسسز، حیاسز، حکومت‌مستبده ایشتدیکی سوزلردن ذره قدر متأثر اولمازدی، بر طرفدن پوسته چانطه‌لرینی بیانجی کیلره طاشیتیر ــ فقط صورتده خیر، حقیقتده شر اولمق اوزره طاشیتیر ــ و دیکر طرفدن پوسته‌جیلرینی رسمی جاسوس‌ایدرك قباجه آچدیغی، بیرتدیغی مکتوبلری ــ کشاد ایچون معروض اولدقلری حرارت هنوز زائل اولمامش و ظروفنك کنارلرینه چکیلن ضمغ قورومامش اولدیغی حالده ــ طاغیتیرکن اصحابنك پك آچیق معنالی تبسملرینی اکلامامزلقدن کلیر، کچردی...

مسأله‌سنك بدایتنده بلغارستانه‌قارشو قدرت تجاوزیه شویله طورسون، قوهٔ مدافعه‌جه بیله مرتبهٔ مطلوبه‌دن دون ایدی. حال‌بوکه اکر الندن کلسه ایدی ادارهٔ سابقه ملکك درت کوشه‌سندن بتون عسکرمزی‌طوپلایوب روم‌ایلیده‌کی حریت‌پرورانك محوینه سوق وتخصیص ایده‌جکدی.

اجنبی پوسته‌لری‌ده چوغالیر، معاملاتی توسیع ایدردی.

حکومت مشروطه پوسته‌خانه‌لرمزه اولا امنیت ویردی. محتاج اولدقلری صلاح وانتظامی‌ده تأمین ایده‌جك ونجه‌زماندر محروم قالدینی ترقیاتك کافه‌سنه مظهر ایلیه‌جکدر.

شوقدر وارکه عثمانلی پوسته‌لرك اوروپا پوسته‌لری‌قدر منتظم ومترقی اولمادی اصلاحات داخلیه‌دن ماعدا بحری وبری وسائط نقلیه‌نك علی‌قدر الاحتیاج تدارکنه وبوده اوزونجه برزمانه متوقفدر.

ماکدونیاده اصلاحات اداره طلب وتمنی اولندیغی مرتبه‌ده وجوده کلمامش ایکن اداره‌نك مهم برر کنی وواسطهٔ اجرائیه‌سی اولان ضابطه‌نك تنسیقی ضمننده اوروپا دولتلری اورایه کوندردکلری مأمورلری — اصلاحاتك آتیسی ایچون حکومت مشروطه‌یه اعتماد ایلدکلری جهتله — چکیورلر. بونك کبی پوسته‌خانه‌لرینی همان‌قپایوب مأمورلرینی چکه‌جکلرمی؟ یوقسه بزم پوسته‌لرمزك کندی پوسته‌لرینه بکزه‌یه‌جکی ومناقلات بروجه مطلوب تأمین اولنه‌رق تجارت عمومیه ومناسبات بین المالله پوسته‌لر یوزندن عارض اولان سکته وتأخرلرك اسباب وقوعی رفع ایدیله‌جکی زمانه‌قدر بکلمك طریقنی اختیارایله شمدیلك یالکز تأمینات ویرمکله‌می اکتفا ایده‌جکلر؟

ایکنجی احتمال اولکنه نسبتله غالب کورینیور. اوروپا دولتلری بزده‌کی پوسته‌خانه‌لرینك لغوینی بویله مشروط ومعلق براقمق ایسته‌دکلری تقدیرده مدافعه وترویج مقصد ایچون دلائل مقنعه والزامیه سرد ایدلمسی لازم کلیرکه دلائل مزبوره‌یی تفصیلات آتیه‌دن استخراج ایلرز.

برمملکتده پوسته ایشلتمك عموماً قبول وتسلیم ایدیلان حقوق حکمرانیدندر. بوخصوصده‌کی حق دولت عثمانیه‌یه طانمامش اولمدیغی حالده بعض احکام عهدیه قصداً یاکلش تفسیر ایدیله‌رك اجانبك بوحقده اشتراك دعواسنه قیام ایلدکلری کورلمشدر. احکام مذکوره‌یه آوستریا ایله‌هجرتك ١١٣٠ ومیلادك ١٧١٨ سنه‌سنده منعقد پزوروفجه [١] و١٢٠٥ سنهٔ هجریه‌سنه مصارف ١٧٩١ سال میلادیسنده

[١] پاسارووِیچ دینیلن معاهده‌در. معاهداتمزده «پزوروفجه» صورتنده مضبوط ومکتوبدر.

عقد اولنان «زشتوی» معاهده‌لرنده وروسیه دولتی ایله امضا ایتدیکمز ۱۱۹۷ — ۱۷۸۳ تاریخلی معاهده‌نامه‌ده تصادف اولنور :

«اولاقلری وغیری آدملری بچدن آستانهٔ سعادته وآستانهٔ سعادتدن بچ جانبه‌واروب کلدکلرنده قانون قدیم اوزره یول امرلری ویریلوب امین وسالم واره‌لرکله‌لر واقتضا ایلدکده کندولره معاونت اولنه (پزوروفجه معاهده‌سنك ۱۸ نجی ماده‌سنك فقرهٔ اخیره‌سی [۱]) .»

« ودولت ایمپراطوریه‌دن ایاب و ذهاب ایدن قوریرلردن قبل‌السفر صویيلانلرك دولت علیه اموال مغصوبه‌لرینك ضرر تحصیلنی ایجاب ایده‌جك جمیع اسباب و وسائلی مساعده واغماض ایتمیه‌جکلرندن ماعدا فیمابعد قوریرلرینك آمناً وسالماً ایاب وذهابلری کارکر تأثیر اوله‌جق وجهله اقتضا ایدن نظامی اجرا ایلیه (زشتوی معاهده‌سنك ۱۳ نجی ماده‌سنك فقرهٔ اخیره‌سی [۲]) .»

« طرفین رعایاسنك تجارتنی تسهیل مالنده دولت علیه جانبینك مکاتبه و مخابره‌سنی تسهیل ایچون روسیه‌نك رأس حدودینه آمدوشد ایدن اولاقلرینك و منزللرینك اسباب سرعت و لوازم امنیت و استراحتلرینك ایفاسنی تعهد ایدر . بو خصوصی روسیه دولتی کذلك کندی طرفندن ایفاسنی متعهد اولور (روسیه ایله استانبولده عقد اولنان ۱۱۹۷-۱۷۸۳ تاریخلی معاهده‌نك ۷۶ نجی ماده‌سی [۳]) .»

یوقاریده ذکر اولنان « بچ » « ویانه » دیدیکمز بلده‌در . « قوریرلر » زمانمزده دخی موجود ومستخدم اولان بر صنف مأمورلردرکه سفارتلرله منسوب اولدقلری خارجیه نظارتلری آره‌سنده اوراق مهمه و یا مستعجله‌یی طاشیرلر . بونلره Courriers diplomatiques دینیر .

ویانه ایله استانبول اره‌سنده مکاتیب رسمیه نقل ایدن نمچه ایلچیسی اولاقلرینه کیدوت کله اذنی ویرمك و ایاب‌وذهابلرینی تأمین ایتمك‌ایله پوسته‌خانه آچمق، پوسته نقلیاتی اجرا ایلمك اره‌سنده‌کی فرق‌ایضاحدن مستغنیدر. بالفرض متن عهدینك صراحتنه رغماً « اولاقلر » ی‌نمچه ایلچیسنه نسبت ایتمیه‌لم ، فقط « بچدن آستانهٔ سعادته‌و آستانهٔ سعادتدن بچ جانبنه » قیدندنده صرف‌نظرمی

---

[۱] «مجموعهٔ معاهدات» جلد: ۳ ، صحیفه : ۱۱۱
[۲] تاریخ جودت ، جلد : ۵ ، صحیفه ۳۲۳
[۳] مجموعهٔ معاهدات ، جلد : ۳ ، صحیفه ۳۱۶-۳۱۷

ایدهلم ؟ بزوروفچه معاهدهسنك سابق الذکر فقرهسی آوستریا طرفندن بزدهکی پوستهلرینك تحقیق موجودیتی صددنده نصل تذکار اولنهبیلدیکنه شاشیلیر .

زشتوی معاهدهسنده ذکر اولنان قوریرلرده عینی آدملردر ۱۳نجی ماده نك فرانسزجه متنی دها صریحدر :

«... Leurs courriers venant de la cour impériale ou allant vers elle . . . »

بوکون «ویانه قابینهسی» ، یاخود «آوستریا خارجیه نظارتی» کلهلرندن نه اکلایورسهق زشتوی عهدنامهسندهکی «دولت ایمپراطوریه»دن دخی انی اکلارز.

روسیه ایله منعقد اولان ۱۱۹۷ معاهدهسندهکی «رأس حدود» قیدی اندن اقتباس وذکر ایتدیکمز فقرهٔ عهدیهنك دخی ادعایه موافق ومثبت بردلیل اولهمیهجغنی ارائه ایلمکدهدر . روسیهدهکی وزدهکی اولافلرك حدودطرفینهقدر مکتوب کوتورهجکلرینه دائر برمعاهده فقرهسندن عاقدینك یکدیکری ممالکنده پوستهخانهلر آچوب پوسته معاملاتی اجرا ایتملرینه متقابلاً اذن وحق ویرلدیکی معناسنی چیقارمقدن بیوك وآچیق خطا اولاماز . ذاتاً روسیه سفارتی ممالك عثمانیهدهکی پوسته شعبهلرینی اولجه باب عالینك تشبثی اوزرینه قپامش وموجود پوسته ادارهلری حکومته دکل روس سیر سفائن قومپانیهسنه منسوب شعباتدن عبارت بولنمشدر . دیکر جهتدن ۷۶ نجی مادهنك صراحةً محتوی بولندیغی معاملهٔ متقابله قیدندن بالاستفاده بزده قالقوبده روسیهده عثمانلی پوستهشعبهلری کشاد ایدهجك اولسهق پترسبورغ قابینهسی بزه : «عهداً حقکزدر» دیبوب مساعدهایدرمی؟ بوقسه پوستهمأمورلرمزی درحال مملکتندن سوررر چیقاریرمی؟...

الك زیاده غریب اولان جهتشوکه ۱۱۹۷ عهدنامهسندن بالذات روسلرجه مدعایه وخاطرکذار اولمیان برصورتده استفادهیه قالقیشان آوستریا حکومتیدر . آوستریالیلر ۱۱۹۷ تاریخنده [۱] ویردیکمز سندك بشنجی مادهسنده [۲]

[۱] موضوع بحث اولان روس معاهدهسنك تاریخ تصدیقی ۱۵ شوال ۱۱۹۷ در. آوستریایه ویردیکمز سندك تاریخی ۲ ربیع الاخر ۱۱۹۸ در . اشبو سندی ۹ رمضان ۱۱۹۷ تاریخلی سندله قاریشدیرماملی .

[۲] مجموعهٔ معاهدات ، جلد : ۳ ، صحیفه : ۱۵٤ .

« سائر مستأمن طائفه‌لرینك وعلی‌الخصوص فرانچه وانکلتره وندرلانده وروسیه‌لونك وزیاده مساعده اولنان سائر ملك تو آنه‌دك وبوندن بویله متمتع اولدقلری مساعدات ومسالمات ومنافع تجارتی بلا استثناء نمچه دولتنك دخی بلغراد عهدنامه‌سی وپوزرفچه تجارت معاهده‌سی مقتضالری وایکی دولت بیننده درکار اولان صفوت کامله لازمه‌سنجه کندو رعایاسی وتجاری حقلرنده ادعایه استحقاقنی دولت علیه تأیید ایدر » دینلمش اولمسندن طولایی ۱۱۹۷ معاهده‌سنك ۷۶ نجی ماده‌سنده استنادایتمك ایستمشلردر. روسیه ایله منعقد اشبو ۱۱۹۷ ـ ۱۷۸۳ معاهده‌سی برمعاهدهٔ سیر سفائن وتجارت اولدیغی کبی آوستریایه اعطا اولنان عینی تاریخلی سند دخی برتجارت معاهده‌سندن عبارت اولدیغی حالده معاهدات تجاریهٔ متأخره وعلی‌الخصوص مدتی ختام بولمش ایکن فعلاً ادامه ومراعاة اولنان معاهدهٔ اخیرهٔ تجاریه [۱] ایله منفسخ طانبوب‌طانمیه‌جغی بشقه‌جه تأمل‌اولنه‌جق برنقطه‌در . سفارتلرنه‌دیرلرسه دیسونلر بوکون دولت متبوعه‌لریله مناسبات تجاریه‌مز الیوم نظریات حقوقیه‌جه موجود ومعمول‌به هیچ بر معاهده‌یه مستنداً جریان ایتمامکده و ۸ ـ ۱۲۷۷ معاهدات تجاریه‌سنك مفسوخیتی ایله سربستئ حرکتمزی ادعاده اصرار ایده‌جك اولورسه‌ق یوزده اوچ کمرك رسمی کبی حاله نسبتله چوق خفیف شرائطی احتوایدن عهود عتیقه‌یه رجوع ایدیله‌جکی سوزی برقول مجرددن وقوتك سوءاستعمالندن عبارت کورولمکده‌در بوندن بشقه ۱۸۷۴ و۱۷۸۶ ده « برن » ، ۱۸۷۸ ده پارس ، ۱۸۸۵ ده لیزبون ، ۱۸۹۱ ده ویانه‌ده ومؤاخراً واشینغتون ورومادە انعقاد و « پوسته اتحاد عمومیسنی » تقویه ، توسیع واکمال ایدن قونغره وقونفرانسلرك مقرارتنه بزدخی وضع امضا ایلدك . آرتق اتحاده داخل اولان ممالکده پوسته معاملاتنك مدیر وناظمی اشبو مقرراتك احکامی اولمق لازم کلدیکی وحقوق‌دول پوسته ایشلتمکی هرمملکتده حقوق حکمدار یدن صایدیغی حالده ماهیتنی کوسترمکم فقرات عهدیه اجنبی پوسته‌لرینك دوام موجودیتی دعواسنده سفارات اجنبیه‌یه استنادکاه اولهماز . بناءً علیه ذلك اجنبی

[۱] اوروپا دولتلرینك ۱۲۷۷ و۱۲۷۸ سنه‌لرنده امضا ایتدکلری معاهدات تجاریه یکدیکرینك عینی‌در .

پوسته‌لرینك مملکمزده وجود ومعامله‌لری هیچ برحق عهدی‌یه مبتنی دکلدر و آوستریایه باقه‌رق روسیه‌نك وروسیه‌یه باقه‌رق آوستریانك وهرایکیسنه باقه‌رق اك زیاده نائل مساعده ملت معامله‌سی وعد عهدیسنه دایانه‌رق دیکر حکومتلرك بزده پوسته‌جیلقلری عهداً حقسزلق وتغلبدر .

مسأله‌یی بوجهتدن کسدیرنجه « تعامل » نظریه‌سی قارشیسنده قالیرز . اوزرندن زمان کچمش اولمقله برحقسزلغك حق اولمسی حق دکلدر . حدذاتنده برحقی انکار دیمك اولمیان مرور زمان بیله صاحب حقك تشبثاتیله انقطاعاته اوغرار . تعامل برچوق دولتلرك بربرینه امتثال واشتراك و مظاهرت ایدرك بردولت ضعیفه‌یه بوکلنملرندن وشوحرکتده دوام‌وعنادلرندنمی متشکل ومقبول اولور ؟ بوصورتده تعامل متضررك فریاد واعتراضنه رغماً حق تشکیل ایدرمی ؟ البته ایتمز . معهذا دولتلر توسل ایده‌بیله‌جك هیچ برچاره بولهمایجه تعاملی اورته‌یه سوررلر . اجنبی پوسته‌لرینك بزده نصل توره‌یوب چوغالدیغنی ونصل یرلشدیکنی وحکومتله سفارات اجنبیه اره‌سنده بویوزدن حصوله کلن معارضات شدیده‌یی مقالهٔ آتیه‌م موضوع بحث‌ایده‌جکندن قارئلرم انی‌اوقودقلرنده « تعامل » ك صورت تشکلنه دخی تفصیلاتیله آکاه اوله‌جق وبونك حقیت وسندیتی نه‌قدر ضعیف ومردود اولدیغنی‌ده کوره‌جکلردر .

ابن‌الضیا

احمد رشید

سیاست حقیقیه وسیاست خیالیه

« سیاست ، حقیقی ، ره آلیست اولمالیدر . » « سیاست ، خیالی ، ایده آلیست اولمالیدر » . ایشته‌ایکی اساس‌که بربرینی اتمام ایله‌دکلری وقت صحیح ، آیرلدقلری تقدیرده یاکلشدر . یعنی سیاست نه‌ساده‌جه حقیقی ونه‌ده صرف خیالی اولمامالی هم حقیقی هم خیالی بولنمالیدر .

سیاست حقیقیه احتیاجات موجوده‌دن صدور ایدر . قوایی ، وسائطی ،